

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **O. B.**, zast. JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem, se sídlem Praha 9, Mansfeldova 792/3, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, o příplatek k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb., o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2005, č. j. 2 Cad 66/2005 – 9,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Český Budějovicích ze dne 30. 6. 2005, č. j. 2 Cad 66/2005 – 9, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ze dne 19. 5. 2005, č. j. x, zamítla žalovaná Česká správa sociálního zabezpečení žádost o poskytnutí příplatku k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. (dále jen „nařízení“) s odůvodněním, že příplatek za dobu od 25. 2. 1966 do 30. 3. 1966 nenáleží, neboť příplatek podle § 1 písm. a) nařízení nenáleží osobám, které nebyly pravomocně odsouzeny, a to ani v případě, že byly rehabilitovány podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb.

Proti tomuto rozhodnutí podal včas žalobu žalobce, v níž poukazoval na to, že trestný čin pobuřování podle § 100 odst. 1 písm. a) trestního zákona byl uveden v ustanovení § 2 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb. s tím, že se na něj vztahovala rehabilitace přímo ze zákona. Žalobce však nemohl být rehabilitován, neboť předpokladem pro rehabilitaci byl pravomocný odsuzující rozsudek. Nicméně je nesporné, že žalobce byl „nezákonně zbaven osobní svobody“, a proto Okresní soud v Českých Budějovicích vyslovil v usnesení 1 Nt 1455/2002 žalobcovu účast na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990

Sb. Žalobce vyslovil názor, že ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. se vztahuje nejen k rehabilitaci, ale i k odškodnění. Dovožoval, že žalovaná pochybila, když neuznala žalobcovu účast na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. jako dostatečný podklad k přiznání příplatku podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. Žalobce měl za to, že není podstatné, zda byl či nebyl odsouzen, ale to, zda lze v dané věci prokázat účast na soudní rehabilitaci podle zákona č. 119/1990 Sb. či zákona č. 198/1993 Sb. Navrhoval, aby rozhodnutí žalované bylo zrušeno a věc jí byla vrácena k dalšímu řízení.

Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 30. 6. 2005, č. j. 2 Cad 66/2005 – 9, napadené rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení zrušil pro nezákonnost a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Dále rozhodl o tom, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení částku 3650 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku. Ve svém rozhodnutí vycházel z obsahu správního spisu, z něhož zjistil, že žalobce pro účely příplatku žádal zhodnotit dobu od 25. 2. 1966 do 30. 6. 1966, kdy byl ve vazbě pro trestný čin pobuřování podle § 100 odst. 1 písm. a) trestního zákona, přičemž usnesením Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 12. 2002 bylo vysloveno, že je účasten soudní rehabilitace podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. Soud poukázal na platnou právní úpravu obsaženou v nařízení vlády č. 622/2004 Sb. K tomu, zda lze na žalobce nahlížet jako na osobu odsouzenou, bylo podle názoru soudu třeba použití ustanovení § 33 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., v němž je uvedeno, že pokud z povahy věci nevyplývá něco jiného, rozumí se odsouzený též obviněný a obžalovaný. Z toho podle názoru soudu pro souzenou věc vyplynulo, že jestliže žalobce vykonal nezákonnou vazbu a z usnesení Krajské prokuratury v Českých Budějovicích ze dne 14. 4. 1966 vyplývá, že žalobce jako obviněný pronášel nepřátelské výroky proti socialistickému, společenskému a státnímu zřízení republiky, pak je zapotřebí nahlížet na žalobce ve vztahu k aplikaci ustanovení § 33 zákona č. 119/1990 Sb. jako na odsouzeného. Jestliže byl žalobce rehabilitován podle ustanovení § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci, pak je podle názoru soudu zapotřebí k tomu vztáhnout právě i ustanovení odst. 3, neboť se jedná o zvláštní způsob rehabilitace a odškodnění osob nezákonně zbavených osobní svobody v souvislosti s trestnými činy uvedenými v § 2 a § 4 v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990, i když nebylo zahájeno trestní stíhání, a dovodit, co vyplývá právě z odst. 3, že odsouzeným se rozumí též obviněný a obžalovaný. Soud z těchto důvodů dovodil, že žalobce splnil i podmínku odsouzení v době od 25. 2. 1948 do 31. 12. 1989 a má nárok na poskytnutí příplatku k důchodu. Podle názoru soudu Česká správa sociálního zabezpečení extenzivním způsobem vyložila obsah ustanovení § 1 písm. a) nařízení, když požadovala, aby žalobce doložil, že byl pravomocně odsouzen, neboť taková podmínka v tomto vládním nařízení stanovena není. Soud konstatoval, že rozhodnutí žalované bylo vydáno v rozporu s ustanovením zákona č. 119/1990 ve vztahu k vládnímu nařízení č. 622/2004 Sb., a proto podle § 78 odst. 1 napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení.

Proti tomuto rozsudku podala včas kasační stížnost žalovaná (dále též jen „stěžovatelka“), a to z důvodu uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Poukázala na ustanovení § 1 písm. a) nařízení a konstatovala, že spornou otázkou je to, zda žalobce, který byl vězněn vazebně, je oprávněnou osobou či nikoliv. Konstatovala dále, že závěry soudu v sobě obsahují rozpor spočívající v tom, že soud na jedné straně tvrdí, že podmínka spočívající v pravomocném odsouzení v ustanovení § 1a nařízení obsažena není, a na druhé straně konstatuje, že účastník ji splňuje. Stěžovatelka dále namítala, že podle jejího názoru není zřejmé, na jaké podkladě soud dospěl k závěru nejen o nutnosti, ale především o možnosti aplikace ustanovení § 33 zákona o rehabilitaci, ale ani ke konstatování,

že napadené rozhodnutí bylo vydáno v rozporu s ustanovením zákona č. 119/1990 Sb. ve vztahu k vládnímu nařízení č. 622/2004 Sb. Toto nařízení nebylo vydáno ani k provedení zákona č. 119/1990 Sb., ani na jeho podkladě. Bylo vydáno na podkladě zmocňovacího ustanovení obsaženého v jiné právní normě, konkrétně v zákoně č. 198/1993 Sb., jehož ustanovení § 6 umožňuje rehabilitovat pouze osoby pravomocně odsouzené. Za této situace stěžovatelka nespátřuje žádný prostor k výkladu, který by umožňoval vztáhnout obsah § 33 odst. 2 a § 33 odst. 3 zákona o soudní rehabilitaci na nárok upravený v § 1 písm. a) nařízení. Stěžovatelka nepopírá, že odst. 3 ustanovení § 33 zákona o soudní rehabilitaci zakládá stejný status osobám odsouzeným i osobám pouze obviněným či obžalovaným, ani že odst. 2 přiznává všem těmto osobám stejné nároky na odškodnění, je však přesvědčena, že oba tyto odstavce lze aplikovat a tedy vyvodit z nich praktické důsledky pouze ve vztahu k nárokům upraveným přímo v zákoně č. 119/1990 Sb. „vztah“ mezi zákonem č. 119/1990 Sb. a nařízením vlády č. 622/2004 Sb. spočívá podle stěžovatelky pouze v tom, že osobami, jimž vzniká nárok na příplatek k důchodu, jsou mj. i osoby, které byly rehabilitovány podle zákona č. 119/1990 Sb. Podmínka rehabilitace je ovšem pouze jednou, nikoliv jedinou podmínkou, neboť pro vznik nároku je třeba současné splnění i dalších tří podmínek. Z výše uvedeného však vyplývá, že krajský soud v podstatě akceptoval názor účastníka řízení vyjádřený v žalobě a spočívající v tvrzení, že skutečnost, zda občan byl či nebyl odsouzen není podstatná, jestliže prokázal svou účast na soudní rehabilitaci podle zákona č. 119/1990 Sb. Takový závěr nelze vyložit jinak, než že skutečnost, že občan byl rehabilitován, by při posuzování nároku na příplatek měla mít rozhodující „váhu“. Uvedený názor by však ve svých důsledcích opodstatňoval i tak absurdní závěr, podle něhož by příplatek náležel i (rehabilitovaným) osobám, které nejsou českými občany, nebo kteří z českého důchodového pojištění pobírají jiný než stanovený důchod, popř. nepobírají důchod žádný.

Za zcela absurdní pak stěžovatelka považovala názor soudu, že obsah ustanovení § 1 písm. a) nařízení vyložila extenzivním způsobem (pokud totiž soud stěžovatelce současně vytýká, že její výklad tohoto ustanovení vedl k vyloučení účastníka řízení z okruhu oprávněných osob, pak jde o výklad restriktivní). Stěžovatelka je naproti tomu přesvědčena, že takovým způsobem postupoval naopak soud; jelikož pro takový postup není zákonné opory, nezbyvá než označit jeho výklad za nepřípustně extenzivní. Stěžovatelka uvedla, že zastává právní názor, že krajský soud nesprávně posoudil právní otázku, zda účastník řízení je či není osobou splňující podmínky stanovené v § 1 písm. a) nařízení a navrhovala, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil soudu k dalšímu řízení.

Žalobce ve svém vyjádření ke kasační stížnosti konstatoval, že je sice pravda, že nařízení vlády 622/2004 nebylo vydáno na základě zákona č. 119/1990 Sb., nicméně příplatek podle tohoto nařízení má být vyplácen právě osobám rehabilitovaným podle tohoto zákona (a podle dalších rehabilitačních zákonů). Konkrétní důsledky vyslovení soudní rehabilitace podle zákona č. 119/1990 Sb. je tedy třeba hledat právě v tomto zákoně, a to bez ohledu na to, podle kterého rehabilitačního zákona bylo vydáno nařízení vlády. Podle názoru žalobce postupoval krajský soud při výkladu tohoto nařízení správně. Podle názoru žalobce z povahy věci vyplývá, že je třeba na něj pohlížet jako na osobu nevině odsouzenou, která může – při splnění ostatních podmínek – úspěšně uplatnit nárok podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. Žalobce pak dále odkázal na koncepci vyjádřenou v nálezech Ústavního soudu II. ÚS 187/2000 a I. ÚS 605/2003 a dále na rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice, ze dne 6. 1. 2005, č. j. 54 Cad 95/2004 – 23. Navrhoval, aby kasační stížnost žalované byla zamítnuta.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek z hledisek uvedených v ustanovení § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody uvedenými v kasační stížnosti. Po přezkoumání věci dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Z obsahu kasační stížnosti plyne, že se stěžovatelka dovolává důvodu uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., podle něhož lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.

Nejvyšší správní soud zjistil z obsahu dávkového spisu, že žalobce je poživitelem starobního důchodu od roku 1982. Dne 29. 12. 2004 podal žádost o příplatek ke starobnímu důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. (dále též jen „nařízení“). K žádosti připojil potvrzení vězeňské služby ze dne 25. 4. 2003, podle něhož vykonal vazbu v době od 25. 2. 1966 do 30. 3. 1966. Z připojeného usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 12. 2002, č. j. 1 Nt 1455/2002 – 8, které nabylo právní moci dne 18. 1. 2003, vyplývá, že bylo vysloveno, že žalobce je podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. účasten soudní rehabilitace. V odůvodnění rozhodnutí je uvedeno, že žalobce byl trestně stíhán pro trestný čin pobuřování podle § 100 odst. 1 písm. a) trestního zákona. V jeho případě však nedošlo k odsuzujícímu soudnímu rozhodnutí, neboť věc byla usnesením Krajské prokuratury v Českých Budějovicích ze dne 14. 4. 1996 sp. zn. 1 Kv 12/66 postoupena komisi pro ochranu veřejného pořádku MěNV ve Vimperku. V důsledku toho nemohl soud vyslovit rehabilitaci podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb. Okresní soud dále uvedl, že návrh žalobce je důvodný. Konstatoval, že proti jmenovanému bylo zahájeno trestní řízení pro trestný čin pobuřování podle § 100 odst. 1 trestního zákona a v případě odsouzení pro tento delikt by jmenovaný podléhal rehabilitaci ze zákona. S ohledem na postup krajské prokuratury však nedošlo k podání obžaloby. Poukázal na to, že podle ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. se ustanovení tohoto zákona užije obdobně k odškodnění osob nezákonně zbavených osobní svobody nebo majetku v souvislosti s trestnými činy uvedenými v § 2 a 4 v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990, i když nebylo zahájeno trestní stíhání, pokud nedošlo k plnému odškodnění podle dříve platných předpisů. Proto bylo deklarováno, že jmenovaný je účasten soudní rehabilitace podle § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci.

Podle § 1 písm. a) nařízení vlády č. 622/2004 Sb. v jeho znění do 30. 10. 2005, tedy ve znění účinném v době vydání rozhodnutí žalované, státní občané České republiky, kteří a) v době od 25. 2. 1948 do 31. 12. 1989 byli odsouzeni a vykonali trest odnětí svobody, jeho část nebo vazbu pro trestný čin, za který byli rehabilitováni podle zákona č. 82/1968, o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 58/1969 Sb. a zákona č. 70/1970 Sb., nebo podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zákona č. 633/1992 Sb. a zákona č. 198/1993 Sb., nebo jejichž odsouzení pro trestný čin uvedený v § 2 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb. bylo zrušeno cestou obnovy řízení, stížnosti pro porušení zákona a nebo podle § 6 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, a pobírají starobní nebo plný invalidní důchod z českého důchodového pojištění, nebo b) po osobách uvedených v písmenu a) pobírají vdovský nebo vdovecký důchod z českého důchodového pojištění, mají nárok na poskytnutí příplatku k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených jim komunistickým režimem v oblasti sociální (dále jen „příplatek“).

Z výše uvedeného lze zcela jednoznačně dovodit, že ustanovení § 1 písm. a) nařízení v jeho znění do 30. 10. 2005 stanoví jako jednu z podmínek pro přiznání přídatku skutečnost,

že musí jít o občana České republiky, který byl v době od 25. 2. 1948 do 31. 12. 1989 odsouzen a vykonal trest odnětí svobody, jeho část nebo vazbu... Tato podmínka je v tomto ustanovení zcela striktně a zřetelně uvedena. Naskýtá se tedy otázka, z čeho krajský dovodil, že toto ustanovení podmínku pravomocného odsouzení neformuluje. S tímto závěrem krajského soudu o tom, že ustanovení § 1a nařízení neobsahuje podmínku odsouzení jako jednu z podmínek pro vznik nároku na přidavek Nejvyšší správní soud nesouhlasí. Ostatně, jak již uvedla žalovaná v kasační stížnosti, soud na jedné straně vyslovuje, že nařízení tuto podmínku (odsouzení) nestanoví, na druhé straně však převážnou část odůvodnění rozsudku věnuje úvaze o tom, že žalobce tuto podmínku splňuje. Splnění této podmínky soud dovozuje za použití § 33 odst. 3 zákona o soudní rehabilitaci, podle něhož, pokud z povahy věci nevyplývá něco jiného, rozumí se odsouzeným též obviněný a obžalovaný. S takto uvedeným výkladem pojmů „odsouzený“ pro účely ustanovení § 1a nařízení nelze podle názoru Nejvyššího správního soudu i při maximální snaze vyložit toto ustanovení co nejpříznivěji pro žadatele o tuto dávku, souhlasit.

Podle Slovníku českého práva 3. rozšířeného a podstatně přepracovaného vydání (Linde Praha a. s. rok 2002) je odsouzený subjektem trestního řízení a stranou v trestním řízení, a to od okamžiku právní moci (právní moc rozhodnutí v trestním řízení) odsuzujícího rozsudku (rozsudek v trestním řízení) nebo trestního příkazu.

Podle § 12 (výklad některých pojmů) zákona č. 141/1961 Sb. (trestní řád) odst. 7, pokud z povahy věci nevyplývá něco jiného, rozumí se obviněným též obžalovaný a odsouzený. Podle odst. 8 téhož ustanovení po nařízení hlavního líčení se obviněný označuje jako obžalovaný. Podle § 12 odst. 9 trestního řádu odsouzeným je ten, proti němuž byl vydán odsuzující rozsudek, který již nabyl právní moci.

Především je nutno souhlasit se stěžovatelkou, že nelze pro výklad pojmu „odsouzený“ pro účely nařízení vycházet ze zákona o soudní rehabilitaci, konkrétně z ustanovení § 33 odst. 3. Navíc toto ustanovení je třeba vykládat v kontextu s ustanovením § 33 odst. 2 téhož zákona, podle něhož ustanovení tohoto zákona se užije obdobně k rehabilitaci a odškodnění osob nezákonně zbavených osobní svobody nebo majetku v souvislosti s trestnými činy uvedenými v § 2 a § 4 v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990, i když nebylo zahájeno trestní stíhání, pokud nedošlo k plnému odškodnění podle dříve platných předpisů.

Ustanovení § 33 odst. 3 zákona o soudní rehabilitaci lze tedy použít pouze pro řízení o soudních rehabilitacích, a to v případě, pokud z povahy věci nevyplývá něco jiného. Pojem odsouzený pro účely výkladu ustanovení § 1a nařízení je třeba vykládat ve smyslu jeho významu, který má tento pojem v právním řádu, ale i v běžném slova smyslu. Rozhodně nelze souhlasit s názorem žalobce, že „z povahy věci vyplývá, že je třeba na něj pohlížet jako na osobu nevinně odsouzenou“. Za „odsouzeného“ se totiž považuje ten, vůči němuž byl vydán pravomocný rozsudek nebo trestní příkaz, jímž bylo rozhodnuto o vině a trestu, případně upuštěno od potrestání.

Z výše uvedeného tedy plyne, že žalobce nelze považovat za osobu oprávněnou z hlediska ustanovení § 1 písm. a) nařízení, neboť nesplňovala jednu z podmínek nároku na příplatek, tj. nešlo o osobu, která byla odsouzena v rozhodném období a vykonal trest...

Uvedeným závěrům Nejvyššího správního soudu nasvědčuje i další vývoj právní úpravy, kdy podle nařízení vlády č. 405/2005 Sb. ze dne 21. 9. 2005, bylo podle článku I.

změněno ustanovení § 1 písm. a nařízení tak, že se za slovo „němu“ vkládají slova „popř. byli nezákonně zbaveni osobní svobody a byli rehabilitováni podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb“. Protože však toto nařízení vlády nabylo účinnosti (jeho článek III.) až 1. 11. 2005, nelze z něho pro žalobce v tomto řízení ničeho vytěžit, neboť napadené rozhodnutí bylo vydáno dne 19. 5. 2005 (tedy před jeho účinností).

Nejvyšší správní soud tedy nesouhlasí s právními závěry vyslovenými v napadeném rozsudku a neshledává ani nezákonnost rozhodnutí žalované. Naopak má za to, že žalovaná postupovala správně, pokud žádost žalobce o poskytnutí příplatku ke starobnímu důchodu napadeným rozhodnutím ze dne 19. 5. 2005 zamítla, neboť žalobce nesplňoval zákonné podmínky ustanovení § 1a nařízení vlády č. 622/2004 Sb. v jeho znění do 31. 10. 2005.

Nejvyšší správní soud tedy zcela souhlasí se skutečnostmi uvedenými v kasační stížnosti, avšak se zřetelem k tomu, že nesouhlasil s výkladem pojmu odsouzený provedeným krajským soudem, který považoval pro posouzení této věci za stěžejní, nezabýval se již dalšími námitkami uvedenými v kasační stížnosti. Se zřetelem k tomu tedy nezbylo, než napadený rozsudek krajského soudu zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení.

V dalším řízení je krajský soud vázán právním názorem vysloveným v tomto zrušujícím rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). V novém rozhodnutí o věci rozhodne krajský soud i o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti (§ 110 odst. 2).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 20. října 2006

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu